

«petra supra altera», immillorable descripció d'un dolmen; en el (9) és un naixement d'aigua subterrània, en altres termes, un avenc que sobreix; en el (11) són «Fosses» en l'única menció (a. 980); el (13) és un llogaret contigu al poble de *Carme*, l'ètimon del qual, gr. *χάσμα* 'avenc' és ben conegut; crec recordar que l'inf. de Font-rabiosa, que em descrivia el te. d'Esposolla em parlà d'una cova, si bé no en tinc nota, car aquesta la vaig haver de fer dalt de la muntanya, amb un pastor que estava menys per mi que per les ovelles; o bé es refereix a la deu que ha donat nom al contigu Font-rabiosa, com en el (8). I no cal dir que els altres masos en qüestió poden ser prolongament d'antigues habitances troglodítiques.

En fi, el mateix fet de la repetició del nom en 15 rodalies, ben separades, dins el Nord del domini català, junt amb el fet de l'ús d'alguns d'ells amb article (6, 8) o en plural (9), es ja un indicatiu eloqüent que es tracta d'un antic apel·latiu, altre temps viu, com a designació d'una cova o pedra pròpia del català nòrdic.⁴

Ningú havia escrit res sobre l'etim. d'Espolla, fora d'*AlcM*, que tot rebujant la creença de M-Lübke (*Das Kat*, 178), que és un erroni i inexistent *„Espollà* (-ANUM) el declara d'etimologia inconeguda. Ara, que-²⁵ da ben demostrada.

¹ «-- villa q. v. Alamannis atque *Spedulia* --- pro congruentia ecclesiae tuae --- sanctae Rosilionensis, que Marca data de l'a. 900 (col. 834. 15). — ² En efecte aquesta *sponda* o carena surt també en un doc. de c. 930, p.p. Udina (*Arch. Cond.*, S. x, 258.8) «in valle Lugnense» (o sigui *Lagunense*). — ³ Se sol posar un asterisc al ll. vg. *speluca*, però bé ens en podríem estar, tractant-se d'una forma tan vastament comprovada pel romà-³⁵ nic, com vaig demostrar en *DECat* III, 659b. En realitat podem dir que consta, car la forma *spelaca* ben documentada en glossaris antics (*GGL* IV, 175.14; v, 151.41), junt amb *spelacum* (v, 393.46) (trad. gr. *σπήλαιον*, *saxum cavum*, *locus umbroses*),⁴⁰ tenen tot l'aire de malentesos per *speluca*, *spelucum*, deguts a la forma de la *u* uncial, quasi igual a una *a*. El dim. *spelucula*, quasi està documentat: d'una banda consta *spelugol*, *-sperugol*, en gloss. lígurs de l'alta Edat Mj., si bé fou substituït per una⁴⁵ accentuació *-gòla* (*DECat*, 660b, i *Esplugola* en el Berguedà, 660b9), però en morfologia llatina només *-UCULA* és un dim. possible, o bé *-CIOLA* (no pas *-CÚLA*). D'altra banda en notes a *Espinzell* (supra, s. v. *Espina*), hem documentat molts NLL cat. provinents de **SPELUCELLA* (entre ells *Espuella* de la B. de Rialb, que per cert no s'ha de confondre amb el present tipus *Espolla*); i a l'alt Aragó hi ha *Espe-lunciecha* (*DECat*, 659a35) provinent de **SPELUNC-ELLA*. — ⁴ No crec que n'hi hagi res ni en occità;⁵⁵ ignoro si és l'origen del nom d'un «écart» *Espeuilles*, dept. Nièvre, te. Montapas. Res en Longnon ni en Vincent.

ESPONA

«Un cingle o pendent d'un prat o camp, o camí, de vegades 'd'un curs d'aigua'. Molt productiu de toponímia, sobretot menor» (*DECat* III, 662a33 ss.).

Tut de l'Espona, partida del terme d'Osseja (Alta Cerdanya) (xxiii, 29.17).

L'Espona, partida del terme de Sant Jordi del Maestrat (xxviii, 54.26).

Espones, lloc antic del terme de Guàrdia de Noguera (Pallars Jussà) documentat l'any 1359: *Loch Desplugues e de les Spones* (*CoDoACA* XII, 77).

Derivat col·lectiu: *Els Esponals*, partida del terme de Puigformiu (Pallars Sobirà) (xxxvii, 166.19).

COMPOSTOS:

Esponagrossa, partida del terme d'Envall (xxvii, 119.21) (Flamicell).

Barranc de Ribera-Spona, damunt Taüll (Vall de Boí, Alta Ribagorça), que mostra —tal com va demostrar JCor. en el *DECat* III, 662b19-26— sintaxi basca en l'ordre de composició (= *espona de ribera*), testimoni de la data arcaica des de la qual aquest mot està en ús en aquelles altes valls. J. F. C.

ESPONELLA

Poble del Gironès, prop del límit amb l'Empordà, uns 6 k. al NE. de Banyoles.

PRON. MOD.: *əspunəlá* a Serinyà, 1920, Casac.; id. en el poble mateix, 1958 (xx, 42-46) i els circumdants. Gentilici poc usat: *əspunəléŋs* a Serinyà.

MENCIONS ANT. 925: se celebra un *mallum* «--- in Sti. Cipriani basilica sita in villa *Expondeliano*, comitatu Bisuldunensi presidit pel bisbe i molts dignataris eclesiàstics» (Villan., *Vi. Lit.* XIII, 241.8; *Cat. Car.* II, 379.6, cf. 122.5-1, 126.30; Monsalv. XVI, 267; *BABL* III, 167, data err. 921); 1000: donació del comte Bernat de Besalú al monestir de St. Genís de Bd.: «--- in Berregar --- in Guixano --- Valle Alta --- in *Spondiliano* --- in Mariallo ---» (*MarcaH.*, 956).

1121: *Spondiliano* (Mon. xv, 334). Potser err. per *Espondiyano* un *Esponciana* de 1151, doc. p. p. Mons., on va citat junt amb Juinyà, Aussinyà, *Torrental*, *Casamor*, *Besalú*, *St. Llorenç del Munt*, *Llavanera* i *Pompià*, car el doc. citat de l'any 1000 també el posa darrere aquestes localitats, amb mateixos noms llatins, tots, llevat dels dos o tres últims (956.3 ss.); 1359: *Sponellà* (*CoDoACA* XII, 100); 1362 i 1379: *Spondiliano* (Alsius, 136). Cites d'altres capelles d'Esponeüllà (sense doc.) en Monsalv. XVI, 67, 73, 265.

ETIM. Aebischer, esmaperdut (*Top.*, 111), renuncia a trobar de quin NP originari pot venir aquest derivat de pagus en *-IANUM*, si bé suggerint que deu tenir el mateix origen que el nom del poble i mun. d'*Spondeilhan*, dept. Erau, 20 k. al N. de Beziers, i 30 NNO. d'Agde. Molt documentat segons el *Dict. Top.* de l'Hérault per Eugène Thomas: 1170 *Espondeüllà*,⁶⁰ 1190 *Spondelianum* i formes iguals en els Ss. XIII i ss.